

MOTION

Upptagande av personer i sameröstlängden

Yrkande

Genom att Valnämnden allt sedan Sametingets inrättande gjort egna tolkningar av bestämmelserna i Sametingslagen har konsekvensen blivit att ett antal personer som inte uppfyller kriterierna i Sametingslagen 1 kap 2 §, st 1 -3, upptagits i Sametingets röstlängd.

*Sámiid Riikkabello*dat yrkar att en uppdatering av Sametingets röstlängd genomförs genom att alla som är upptagna på röstlängden förtydligar de objektiva kriterierna (Sametingslagen 1 kap, § 2 st 1-3) för upptagande i röstlängden genom att ange föräldrars , far- och/eller morföräldrars namn, hemort, persondata och språk i hemmet.

Motiv

Valnämndens tillämpning av gällande lagstiftning som rör upptagande av personer i sameröstlängden sedan Sametingets tillkomst 1993 har både diskuterats och ifrågasatts. Frågeställningar har tidigare varit föremål behandling och beslut i Sametingets plenum. I utredning Sametingets roll i det svenska folkstyret (SOU 2001:) utreddes detta särskilt mot bakgrund av initiativ från Sametinget.

Trots dessa utredningar och klarlägganden av förståelsen och tolkning av gällande lagstiftning så tillämpar fortfarande majoriteten i valnämnden inte regelverket i gällande lagstiftning. Den sittande valnämnden har under innevarande mandatperiod till dags dato upptagit ett flertal personer i sameröstlängden i strid med gällande lagstiftning. Mot den bakgrund kan man nu konstatera att i Sametingets röstlängd finns ett större antal personer som enligt gällande lagstiftning inte borde ha upptagits i sameröstlängden. Om inte gällande lagstiftning upprätthålls finns risk att Sametingets legitimitet som ett samiska folkvalt organ undergrävs.

Bakgrund

I Sametingslag (1992:1 433) 1 kap. 2 § framgår att:

”Med same avses i denna lag den som anser sig vara same och

1. gör sannolikt att han eller hon har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller
2. gör sannolikt att någon av hans eller hennes föräldrar, far- eller morföräldrar har eller har haft samiska som språk i hemmet, eller
3. har en förälder som är eller har varit upptagen i röstlängd till Sametinget.

Vad som sägs i första stycket 3 gäller inte om länsstyrelsen har beslutat att föräldern inte skall vara upptagen i röstlängden på den grunden att föräldern inte är same. Lag (2006:803).”

I detta sammanhang är det framförallt andra punkten som rör det objektiva kriteriet som diskuterats och som även behandlats av Sametinget. I Sametingets valnämnd har också diskuterats om man vid bedömningen är osäker om det subjektiva kriteriet håller använda det objektiva kriteriet för verifiera den angivna sannolikheten att personen har eller har haft samiska som språk i hemmet.

Sametingets tidigare ställningstaganden

Den senaste gången Sametinget plenum tog ställning till tolkning och tillämpning av regelverket kring upptagande av personer i sameröstlängden var 2000-10-25.¹ Vid nämnda plenum föregicks beslutet en längre debatt., som primärt rörde det objektiva kriteriet. Styrelsens förslag till beslut var en utvidgning av det objektiva kriteriet, för att även innefatta make och maka. Styrelsen förslag som vid omröstningen fick en knapp majoritet (15 mot 13) lyder som följer.

- att en uppdatering av röstlängden skall göras genom att alla som efter 2013 års val anmält sig skall skal förtydliga sametingslagens 1 kap 2 §, punkterna 1-3, med att ange makes/makas, föräldrars och eller morföräldrars namn, hemort, persondata och språk i hemmet.

Samelandspartiet anmälde skriftlig reservation eftersom beslutet även innefattade makes/makas i det objektiva kriteriet stred mot gällande lagstiftning.

Objektivt kriterium

I sametingsutredningens betänkande Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77, gjordes en översyn av regelverket i Sametinget. I utredning framhålls att från Sametinget har anförts att definitionen same i sametingslagen är oklar, vilket bl.a. haft till följd att valnämnden efter ett beslut av Sametinget i plenum tillåter att den som gift sig med en samisktalande person förs upp på röstlängden. För utredningen är det oklart på vilken grund detta kunnat ske. Utredningen framhöll att enligt lagtexten krävs utöver att personen upplever sig vara same att ett av de tre objektiva kriterierna i lagtexten är uppfyllda. Kriterierna i punkten 2 och 3 är i ett sådant fall uteslutna, de ställer krav om att sökandens föräldrar, far- eller morföräldrar haft samiska som språk i hemmet eller att en av föräldrarna varit upptagen i röstlängden. Det enda som möjligen därför skulle kunna återstå är att valnämnden ansett att kriteriet under punkt 1 i samedefinition att den som gör sannolikt att han har eller har haft samiska som språk i hemmet skulle kunna innefatta även den som gifter sig med en person som talar samiska.

Utredningens slutsats är alltså att valnämnden när den i röstlängden tagit upp personer som gift sig med en person som talar samiska gjort en alltför långtgående tolkning av lagtexten. Utredningen anser vidare av samma skäl som samerättsutredningen² en gång anförde att det kan föra för långt att den som är eller har varit gift med en same skall kunna rösta i sametingsvalet. Samerättsutredningen³ att same skulle definieras på det sätt som gäller i dag, men med det tillägget att personen eller hans föräldrar, far- eller morföräldrar lärt sig samiska som första språk. Om make anförde utredningen följande:

”Det anförda aktualiserar ett flertal frågor. Inledningsvis kan man fråga sig om det överhuvudtaget är nödvändigt med en bestämmelse om att endast den som är upptagen på röstlängden får rösta. Utredningens utgångspunkt är dock att Sametingets legitimitet har sin grund i att det företräder det samiska folket.”

Sametingsutredningens uppfattning är att lagtexten i sig inte är oklar. Det saknas därför skäl att föreslå en förändring av lagtexten. Det får sedan ankomma på Sametingets valnämnd att i framtiden på eget ansvar göra en rimlig uttolkning av den lagtexten framhåller utredningen.

¹ Sametingets plenum, protokoll 2000-10-24, § 40

² Samerättsutredningen (SOU 1989:41)

³ Samerättsutredningen (SOU 1989:41)

Enligt sametingsutredningen skulle det kunna innebära att det i dag finns personer upptagna på röstlängden som inte uppfyller de objektiva kriterierna för att vara same som anges i sametingslagen. Framtida sametingsval skulle kunna ogiltigförklaras under med hänvisning till att röstlängden är felaktig.

Utredningen anser att det finns skäl att föreslå åtgärder för att möjliggöra en omprövning av valnämndens beslut om att föra upp personer på röstlängden. Utredningen föreslog därför att det skall vara möjligt att överklaga den preliminära röstlängden till länsstyrelsen med hänvisning att någon förts upp på röstlängden utan att varit berättigad till det. Det skulle alltså betyda att den preliminära röstlängden skulle kunna överklagas av annan än den som är berörd.

Utredningen föreslog därför att sametingslagen ändras med innebörd att inte bara den som uteslutits från den preliminära röstlängden kan anföra besvär utan även den som anser att annan oriktigt upptagits. När det gäller den sistnämnda besvärsgunden anser utredningen att bara den som är upptagen i den preliminära röstlängden skall ha en sådan besvärsrätt (jämför Sametingslagen (1992:1433, § 5a)

Sámiid Riikkabellodat

Per-Olof Nutti

Britt Sparrock

Ann-Christin Blind

Ingrid Inga

Åsa Blind

Jan Persson

Elisabet Nejne-Vannar

Torkel Stinnerbom

Johanna Njaita